

УДК 37.062.2

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ В СТРУКТУРІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Н. О. Сайко

ORCID 0000-0002-8459-6301

Аналізуються поняття «соціальна реабілітація», різні наукові підходи до організації процесу соціальної реабілітації. Доводиться необхідність розуміння поняття соціальної реабілітації як поновлення внутрішньої і зовнішньої гармонії між особистістю і соціальним середовищем; формування у особистості відчуття комфорту, задоволеності, щастя. Автором підкреслюється необхідність організації соціальної реабілітації в умовах навчальних закладів, оскільки учні знаходяться під постійними негативними впливами освітньої системи, що призводить до виникнення дезадаптованості. На основі аналізу шкільної практики виділено основні проблеми учнів, що призводять до порушення соціального функціонування – надмірна сором'язливість, тривожність, агресивність, пасивність і які є результатом дидактогенних впливів. Тому метою соціальної реабілітації в системі соціально-педагогічної діяльності визначається нейтралізація дидактогенних впливів навчальних закладів та усунення їх наслідків. Основними умовами ефективної соціальної реабілітації, як зазначається у статті, є створення реабілітаційного середовища школи, що передбачає становлення особистості як суб'єкта своєї життєдіяльності, переорієнтацію соціальних установок особистості у результаті включення в нові позитивно орієнтовані відносини та види діяльності. Підкреслюється необхідність орієнтації шкільного середовища на створення позитивної позиції учнів і учителів, оскільки рушійною силою успіхів людини є позитивні емоції, тоді як негативні справляють гальмівний ефект на особистість. Визначено основні компоненти системи знань, що забезпечують успішне соціальне функціонування особистості – соціально-психологічний, соціально-правовий та соціально-інтегративний. Підкреслюється необхідність проведення діагностики дискомфорتنних станів учнів та психоемоційного клімату класів. На основі діагностичних результатів пропонується створення відповідних соціальних умов для конкретного учня, щоб він мав змогу проявити, показати себе з найкращої сторони, продемонструвати сильні сторони своєї особистості, що призведе до якісно нової соціальної ситуації

розвитку особистості, поступово зміниться її самооцінка, ставлення однолітків до неї та до самої себе. Визначено основні принципи соціальної реабілітації у системі соціально-педагогічної діяльності.

Ключові слова: соціальна реабілітація, реабілітаційне середовище, дидактогенія, дезадаптованість, поновлення гармонії.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Соціально-економічна ситуація в нашій країні сприяє загостренню складних проблем, що порушують соціальне функціонування особистості. Тому особливий інтенсивності набуває на сучасному етапі розвитку України реабілітаційний напрям соціально-педагогічної роботи. На ринку соціальних послуг найбільш широко представлено медичний аспект реабілітаційної роботи із зазначеними категоріями людей та набувають свого розвитку соціальний і психологічний. Найбільше реабілітаційною роботою охоплені проблемні категорії населення, дорослі та діти з особливими потребами, діти сироти. Тобто в Україні сформувалася система реабілітаційної роботи, яка охоплює різні категорії населення, що вже мають складні, глибокі порушення соціального функціонування, а її завдання реалізуються у спеціально створених реабілітаційних закладах різного типу. Такі проблеми неможливо остаточно подолати, їхні наслідки будуть супроводжувати людину впродовж усього життя і визначати його якість та успішність. Однак, якщо реабілітаційну роботу розпочинати у разі прояву незначних, на перший погляд, порушень соціального функціонування, наприклад, надмірна сором'язливість, тривожність, агресивність, пасивність, тобто все те, що притаманно сучасним учням закладів середньої освіти і може їх призвести до більш глибоких проблем, то наслідків порушення соціального функціонування можна позбавитись назавжди і жити успішним життям. Так, ученими-практиками доведено, що така хвороба, як наркозалежність, дуже часто є наслідком відсутності можливості у дитячому віці виявляти самостійність, робити вибір у житті; деліквентна поведінка може бути наслідком постійного пригнічення бажання особистості висловити свою точку зору, проявити активність, боязкість отримати негативну оцінку дій. Тому вчасне усунення таких порушень соціального функціонування особистості може попередити появу більш складних. Такий реабілітаційний процес розглядається як первинна реабілітація і передбачає створення оптимальних умов для розвитку фізичних, психологічних та соціальних можливостей дитини, для вільного вияву своїх інтересів, бажань як особистості.

Тому метою нашої статті є аналіз поняття соціальної реабілітації із точки зору поновлення соціального функціонування особистості на первинному етапі порушення процесів соціалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Теоретичною основою дослідження поняття «соціальної реабілітації» стали положення, у яких розкрито: загальнонаукові підходи до проблем становлення та розвитку соціальної педагогіки як науки та практики (О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, Л. Коваль, Г. Лактіонова, А. Малько, В. Оржеховська, Ф. Пьюселік, І. Рибкін, Дж. Уйтмор); загальнонаукові підходи до сутності та організації процесу соціальної реабілітації (В. Баранов, О. Безпалько, Г. Бойко, С. Хрустальов, А. Капська, Л. Смеречак, Л. Силкін, В. Шпак); технології організації навчально-виховного процесу вищого навчального закладу (А. Алексюк, І. Архипова, О. Балл, Н. Гузій, К. Гуревич, О. Дубасенюк, М. Дьяченко, Л. Кандибович, Н. Коломінський, Л. Кондрашова, Н. Кузьміна, С. Кубицький, М. Левіна, А. Маркова, Г. Пехота, О. Федій, В. Шахов); теоретико-методологічних засад гуманістичної психології, позитивної психології, психотерапії (М. Аргайл, Л. Байсара, А. Менегеті, Я. Морено, Л. Носенко, К. Роджерс, Е. Парслоу, Ф. Перлз, С. Робінсон, М. Селігман).

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. На основі аналізу наукової літератури та практики застосування соціально-педагогічної термінології можна говорити, що поняття «соціальна реабілітація» має різні тлумачення, які залежать від визначених провідних завдань реабілітаційного процесу, дібраних форм і методів, категорій клієнтів реабілітаційного процесу та від бази реалізації реабілітаційних заходів.

Так, за визначенням І. Зверєвої (2006), соціальна реабілітація – (від лат. *habilis* – здібність, відновлення) – це комплекс медичних, соціально-економічних, педагогічних, юридичних заходів, спрямованих на відновлення (чи компенсацію) порушених функцій, усунення дефектів, соціальних відхилень.

А. Вовканич, В. Трач, Г. Тупайло (1995), аналізуючи термін «соціальна реабілітація», вважають, що однією з важливих ланок реабілітаційного процесу та найбільш дієвим засобом реабілітації інвалідів є реабілітація за допомогою фізкультури і спорту, тобто «фізична реабілітація».

Науковець П. Шептунко (2002) визначає поняття «соціальна реабілітація» як комплексну, багаторівневу, етапну і динамічну систему взаємозалежних дій, спрямованих на відновлення людини в правах, статусі,

здоров'я, дієздатності у власних очах і перед оточенням. Вона включає аспекти профілактики й корекції відхилень, а також терапевтичний вплив на людину.

С. Попов (2005) розглядає реабілітацію як процес відновлення здоров'я, функціонального стану і працездатності, порушених хворобами, травмами, а також фізичними, хімічними і соціальними факторами.

У тлумаченні поняття «реабілітація» Б. Зимін (1979) підкреслює важливість співвіднесеності соціальних, медичних, психологічних та педагогічних програм, які утворюють систему та передбачають у кінцевому плані професійне навчання, а також раціональне якісне працевлаштування.

Н. Платонова (1997) розглядає реабілітацію не як процес, а як комплекс медичних, професійних, педагогічних, соціальних, юридичних заходів, головною метою яких є ефективно і якомога більш раннє повернення хворих та інвалідів (дітей та дорослих) до суспільно корисної діяльності; формування в них позитивного ставлення до життя, навчання, родини. На її думку, реабілітація інвалідів являє собою активну функцію суспільства, коли відбувається боротьба не тільки проти хвороби, але й за людину, за її місце в суспільстві.

У науковій літературі та практиці відсутня єдина точка зору щодо сутності соціальної реабілітації та її змісту. Автори часто ототожнюють соціальну реабілітацію з процесами соціалізації, адаптації та інтеграції.

На наш погляд, розвиток соціальної роботи зумовив необхідність більш широко розуміти поняття «соціальна реабілітація», що має охоплювати не лише хворих та інвалідів, але і всіх, хто потрапив у важкі життєві обставини. Якщо вчасно подолати, скоригувати несприятливі умови життєдіяльності, внести корективи у внутрішню структуру «Я» особистості, можна уникнути більш складних проблем та навчити її отримувати задоволення від шкільного життя, спілкування в сім'ї, з найближчим оточенням. Отже, соціальна реабілітація набуває психологічних акцентів та розуміється нами як поновлення внутрішньої і зовнішньої гармонії між особистістю і соціальним середовищем; позбавлення дискомфорту станів; набуття відчуття комфорту, задоволеності, щастя.

Руйнація внутрішнього комфорту у більшості випадків відбувається у шкільні роки життя особистості, де з'являються фактори як суб'єктивні, так і об'єктивні, що негативно впливають на успішне функціонування дитини. Тому постає необхідність організації соціальної реабілітації у звичних для особистості умовах, не ізолюючи її від колективу – в умовах навчальних закладів, в яких дитина перебуває впродовж тривалого часу. Нами виділено основну і найпоширенішу категорію дітей, які в першу чергу потребують

відновлювальної роботи – це діти, які постійно перебувають під впливом непрофесійних педагогічних методів, для яких вчасно не створено відповідних умов успішної соціалізації та які знаходяться у стані хронічного стресу або депресії. Найчастіше, це та категорія дітей, яка знаходиться під дидактогенним впливом сучасної системи освіти.

Як результат неврозів, стресів, фобій, виникає шкільна дезадаптація, що негативно впливає на соціальне функціонування особистості. Дезадаптована поведінка, як зазначає дослідниця М. Шакурова (2004), може бути двох типів: поведінка агресивного типу (грубість, спалахи гніву без будь-якої причини, незадоволення всім, що відбувається, особливо вимогами, які ставляться до агресивної особистості); втеча від ситуації (самозвинувачення, самоприниження, замкнутість, відчуженість тощо).

Вирішення проблеми дезадаптованості учнів у шкільному середовищі базується на адміністративному підході, починаючи від простих форм – бесіди, переконання – і закінчуючи виправними закладами, при цьому дитина переадресується від вчителя-предметника до класного керівника, психолога, соціального педагога, заступника директора, директора, а далі в різні соціальні служби та виправні заклади, але для школи головне – позбутися таких учнів, а не перевиховати. Все це супроводжується негативним ставленням учителів до дезадаптованих учнів, від яких не очікують гарних змін. Однак школа несе відповідальність за появу в дітей дезадаптивних станів і має зробити все можливе для їхнього усунення. У зв'язку з цим цілеспрямована реабілітаційна соціально-педагогічна діяльність повинна розглядатися як самостійний напрям діяльності психологічної служби школи. Дослідження особливостей діяльності навчальних закладів, змісту роботи психологічної служби школи дає підстави стверджувати, що завдання реабілітації роботи ними не вирішуються, а питання нейтралізації наслідків дидактогенії взагалі не розглядаються. Обґрунтованість цього висновку підтверджують результати опитування шкільних соціальних педагогів стосовно розуміння ними понять: «соціальна реабілітація» та «дидактогенія». Анкетування було проведено в 20 школах міста Полтави та Полтавської області, а також вивчено напрями та зміст діяльності методичного кабінету міста. Соціальні педагоги, психологи продемонстрували досить розмите уявлення про сутність поняття «дидактогенія» та основною категорією дітей, які потребують соціальної реабілітації вважають дітей-інвалідів.

Соціальна реабілітація, як процес у системі соціально-педагогічної діяльності, має бути спрямована на зміну системи шкільної освіти, орієнтацію її не на об'єм знань, а на розвиток умінь учнів використовувати знання задля власного зростання, успіху у житті та на формування життєво

стійкої творчої особистості. Для цього слід створити відповідні умови шкільного середовища, тобто реабілітаційне середовище, як сукупність суспільних, матеріальних та духовних умов, що забезпечить досягнення гармонії з навколишнім світом, становлення особистості як суб'єкта своєї життєдіяльності, переорієнтацію соціальних установок у результаті включення в нові позитивно орієнтовані відносини та види діяльності. У кожній школі є своя специфіка психоемоційної атмосфери, та залежить вона, в першу чергу, від керівних органів школи, від ставлення директора до своїх підлеглих. Тому робота соціального педагога щодо створення реабілітаційного середовища школи має починатися зі зміни стилю керівництва з авторитарного на демократичний. Можна говорити про суцільну демократизацію освіти, та практика засвідчує, що найдієвішим з точки зору швидкості отримання результатів є авторитарний стиль керівництва, залякування всього педагогічного колективу, навіть використання такого методу, як булінг у вигляді пліток, постійної негативної оцінки професійної діяльності вчителів та пресинг різними адміністративними покараннями – несправедливий розподіл годин на початку навчального року, ізоляція від класного керівництва, систематичне відвідування уроків з подальшою їх негативною оцінкою, надмірний контроль за діяльністю вчителя тощо. Таке складне завдання потрібно вирішувати поступово, з використанням різних форм і методів роботи. В першу чергу, послабити контролювальну та підсилити дорадчу функцію всіх структур, які скеровують діяльність школи – міські, обласні відділи освіти, методичні кабінети тощо. Доцільним стає контроль не змісту та форм роботи школи, а основних принципів її діяльності та їхньої відповідності Закону України про освіту; надання більшого відсотку свободи для творчості школам та можливості дослухатися до порад керівних структур, а можливо, і відмовитись від певних елементів системи, що нав'язується.

Основою процесу соціальної реабілітації мають виступати позитивні емоції, до яких відносять відчуття щастя, любові, свободи, знання, радість, відчуття власної цінності тощо. Безпосередньо, рушійною силою успіхів людини є позитивні емоції, тоді як негативні справляють гальмівний ефект на особистість. Тому шкільне середовище має орієнтуватися на створення позитиву, оптимізму в позиції учнів. Це передбачає нейтралізацію дії педагогіки залякування, страху та розвиток лідерських якостей особистості.

Набуття особистістю впевненості залежить, у першу чергу, від сформованості системи соціально значущих знань, умінь. На основі аналізу системи знань, які формує школа, основних напрямів реалізації Закону про освіту та проблем практичної діяльності можна зробити висновок, що

сучасні школярі для формування основ успішного соціального функціонування потребують підсилення в системі знань таких компонентів, як соціально-психологічного, соціально-правового та соціально-інтегративного.

Соціально-психологічний компонент включає: ознайомлення з базовими психологічними поняттями (здібності, уміння, психічні процеси та методи впливу на них, індивідуальний простір; створення мотивації на пізнання самого себе, свого потенціалу, формування ставлення до своєї особистості як до такої, що постійно потребує розвитку та вдосконалення, орієнтація на позитивні якості власної особистості задля профілактики заикленості на недоліках; формування навичок ефективної міжособистісної взаємодії, спроможності протистояти натиску і агресії, ознайомлення зі шляхами вирішення конфліктних ситуацій, перевагами і недоліками різних способів вирішення конфліктів; ознайомлення дітей із широким колом почуттів та емоцій, розвиток у них уміння їх розпізнавати, аналізувати залежність самопочуття і здоров'я від домінуючих почуттів, формування довольної регуляції своїх емоцій та поведінки; розвиток корисних навичок управління негативними емоціями і вміння протистояти фруструючим ситуаціям; ознайомлення з особливостями використання естетотерапевтичних методів відновлення психоемоційного стану.

Соціально-правовий компонент передбачає: ознайомлення дітей із поняттями «право», «норма», «соціальна норма», «педагогічна норма», «правова норма», з правами сучасної дитини, особливостями їхньої реалізації, переліком та структурою основних документів, в яких зафіксовано права дитини та особливості їхнього захисту; ознайомлення дітей із власними обов'язками з позиції корисності для своєї особистості, з обов'язками учителів та батьків по відношенню; формування умінь визначати ситуації порушення прав особистості, протистояти їм чи, за необхідності, уникати їх; формування умінь доводити та реалізувати власні права.

Соціально-інтегративний компонент: надання інформації та формування умінь звернутися за допомогою (в усній або письмовій формі) в ситуації відчуття дискомфорту або порушення прав; сприяння створенню умов та особистісної готовності висловлювати власну точку зору; формування позитивних поведінкових адаптаційних навичок (прийняття рішень, уміння ефективно спілкуватися, керувати своїми вчинками, оволодіння навичками психологічної самопомогі); ознайомлення з організаціями, структурами та переліком спеціалістів, які можуть допомогти у різних складних ситуаціях; формування потреби розвивати пізнавальні інтереси та використовувати для цього потенціал соціуму.

Особливу увагу в організації соціальної реабілітації у системі соціально-педагогічної діяльності слід приділяти діагностиці дискомфортних станів учнів, наприклад, страхів, підвищеної тривожності, агресії, замкненості, а також виявлення ситуацій порушення прав дитини та наявності хронічних хвороб, що потребують створення спеціальних умов навчання, а також діагностиці сильних сторін особистості (**ті, що не ушкоджені проблемою або які найкраще розвинуті, є домінантними**), її творчих здібностей, так як школа має вчасно реагувати на талант дитини. Тому необхідно провести діагностику колективної психоемоційної атмосфери та визначити ступінь задоволеності кожного стосунками в шкільному середовищі.

Наступним кроком у реабілітаційній роботі з учнями школи є створення відповідних соціальних умов для конкретного учня, щоб він мав змогу проявити, показати себе з найкращої сторони, продемонструвати сильні сторони своєї особистості. Це призведе до утворення якісно нової соціальної ситуації розвитку особистості, поступово зміниться її самооцінка, ставлення однолітків до неї та до самої себе. Коли сформується позитивна самооцінка, особистість відчує свою потрібність у шкільному середовищі, вона почне цінувати набутий соціальний статус, намагатиметься зберегти його, і тому постійно працюватиме над подоланням дефіциту певних умінь. Кожен учень повинен чітко знати, що саме він найкраще уміє і над чим слід попрацювати задля досягнення певних життєвих цілей. Життєвими цілями можуть бути не обов'язково якісь високі матерії, наприклад, мир у всьому світі тощо, хоча це зараз дуже актуально, а більш близькі – хочу схуднути, накачати м'язи, відвідати якусь країну тощо. Головне, щоб вони були наявні та особистість їх усвідомлювала. У соціально-реабілітаційній роботі з учнями слід використовувати будь-які цілі як інструмент руху особистості вперед та формування у неї відчуття задоволеності життям.

Висновок. Отже, основними принципами соціальної реабілітації у системі соціально-педагогічної діяльності можна визначити такі: визнання першорядності комфортного перебування учнів у шкільному середовищі; орієнтація на створення ситуації успіху у навчально-виховному процесі; створення умов для самореалізації, розвитку лідерських якостей та впевненості.

Література

1. Вовканич А. С., Трач В. М., Трач Г. В. Програма підготовки спеціалістів-реабілітологів. Інвалід і суспільство: проблеми інтеграції. Київ: А.Л.Д, 1995.

2. Зверева І. Д. Соціальна педагогіка: теорія і технології. Київ : Центр навчальної літератури, 2006.
3. Зимин Б. В. Социально-трудова реабілітація і інтеграція слепых. Москва: ВОС, 1979.
4. Платонова Н. М. (1997). Основы социальной педагогики. Санкт-Петербург : изд-во СПбГУ.
5. Попов С. Н. Физическая реабилитация: учебн. для студ. высш. уч. завед. обучающихся по Гос. образоват. стандарту 022500 «Физическая культура для лиц с отклонениями в состоянии здоровья / под общей ред. Попова Н. С. (общ. ред.). Ростов н/Дону: Феникс, 2005.
6. Шакурова В. М. Методика и технология работы социального педагога : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. (2-е изд.). Москва : Академия, 2004.
7. Шептенко П. А., Воронина Г. А. Методика и технология работы социального педагога : учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений. Москва: Академия, 2002.

References

1. Vovkanych, A. S., Trach, V. M., & Trach, Gh. V. (1995). *Prohrama pidghotovky specialystiv-reabilitologhiv. Invalid i suspulstvo: problemy integracii [Program of training specialist-rehabilitologists. Disabled and Society: Problems of Integration]*. Kyjiv: A.L.D (ukr).
2. Zvjerjeva, I. D. (2006). *Socialjna pedaghoghika: teorija i tekhnologhiji [Social pedagogy: theory and technology]*. Kyjiv: Centr navchaljnoji literatury (ukr).
3. Zimin B. V. (1979). *Social'no-trudovaja reabilitacija i integracija slepyh. [Social and Labor Rehabilitation and Integration of the Blind]*. Moscow: VOS (ukr).
4. Platonova, N. M. (1997). *Osnovy social'noj pedagogiki [Fundamentals of social pedagogy]*. Sankt-Peterb.: Izd-vo SPbGU (rus).
5. Popov, S. N. (2005). *Fizicheskaja reabilitacija: uchebn. dlja stud. vyssh. uch. zaved. obuchajushhihsja po Gos. obrazovat. standartu 022500 "Fizicheskaja kul'tura dlja lic s otklonenijami v sostojanii zdorov'ja" [Physical rehabilitation: tutorial for higher educational institutions teaching with state educational standard 022500 "Physical Education for Persons with Disabilities in Health"]*. Popov N. S. (ed.). Rostov n/Donu: Feniks.
6. Shakurova, V. M. (2004). *Metodika i tehnologija raboty social'nogo pedagoga. Ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ped. ucheb. Zavedenij [Methods and technology of work of a social teacher. Training allowance for higher educational institutions]*. (2-s ed.). Moscow: Akademija (rus).
7. Sheptenko, P. A., & Voronina, G. A. (2002). *Metodika i tehnologija raboty social'nogo pedagoga: ucheb. posob. dlja stud. vyssh. ped. ucheb. Zavedenij [Methods and technology of work of a social teacher: tutorial for higher pedagogical institutions]*. Moscow: Akademija (rus).

СОЦИАЛЬНАЯ РЕАБИЛИТАЦИЯ В СТРУКТУРЕ СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Н. А. Сайко

Анализируется понятие «социальная реабилитация», разные научные подходы к ее организации. Доказывается необходимость понимания социальной реабилитации, как возобновление внутренней и внешней гармонии между личностью и социальной средой; формирование у личности ощущения комфорта, удовлетворенности, счастья. Автором подчеркивается необходимость организации социальной реабилитации в условиях учебных заведений, так как ученики находятся под постоянным негативным влиянием образовательной системы, что приводит к возникновению дезадаптации. На основе анализа школьной практики выделены основные проблемы учеников, которые приводят к нарушению социального функционирования – чрезмерная стеснительность, тревожность, агрессивность, пассивность, которые являются результатом дидактогенного влияния. Потому целью социальной реабилитации в системе социально-педагогической деятельности определяется нейтрализация дидактогенного влияния учебных заведений и нейтрализация его последствий. Основными условиями эффективности социальной реабилитации, как отмечается в статье, является создание реабилитационной среды школы, которая способствует становлению личности как субъекта своей жизнедеятельности, переориентации социальных установок личности посредством включения ее в новые позитивно ориентированные отношения и виды деятельности. Подчеркивается необходимость ориентации школьной среды на создание позитивной позиции учеников и учителей, поскольку движущей силой успехов человека являются позитивные эмоции, тогда как негативные тормозят психическую деятельность личности. Определены основные компоненты системы знаний, которые обеспечивают успешное социальное функционирование личности – социально-психологический, социально-правовой и социально-интеграционный. Подчеркивается необходимость диагностики дискомфортных состояний учеников и психоэмоционального климата классов. С учетом результатов диагностики предлагается создание соответствующих условий для конкретного ученика, чтобы он смог проявить себя, показать свои наилучшие стороны, продемонстрировать сильные стороны своей личности, что приведет к качественно новой социальной ситуации развития личности, постепенно изменится ее самооценка, отношение сверстников и к самой себе. Определены принципы социальной реабилитации в системе социально-педагогической деятельности.

Ключевые слова: социальная реабилитация, реабилитационная среда, дидактогенность, дезадаптивность, возобновление гармонии.

SOCIAL REHABILITATION IN THE STRUCTURE OF SOCIO-PEDAGOGICAL ACTIVITY**N. O. Saiko**

The concept of "social rehabilitation" and various scientific approaches to the organization of the process of social rehabilitation are analyzed. The need to understand the notion of social rehabilitation as a renewal of internal and external harmony between a person and a social environment is proved; the formation of a person's sense of comfort, satisfaction, happiness are mentioned. The author emphasizes the necessity of organizing social rehabilitation in the conditions of educational institutions, since students are under constant negative influences of the educational system, which leads to the occurrence of maladaptation. On the basis of the analysis of school practice, the main problems of students are identified, which leads to a violation of social functioning - excessive shyness, anxiety, aggressiveness, passivity, and which are the result of didactic influences. That is why, the goal of social rehabilitation in the system of social-pedagogical activity is determined by the neutralization of the didactic influences of educational institutions and the elimination of their consequences. The main conditions for effective social rehabilitation, as stated in the article, are the creation of a school rehabilitation environment, which involves the formation of the individual as a subject of his life, the reorientation of social settings of the individual as a result of inclusion in the new positively oriented relations and activities. The author emphasizes the need to orient the school environment to create a positive attitude of students and teachers, as the driving force of human success is positive emotions, while the negative emotions cause inhibitory effect on the person. The basic components of the system of knowledge, providing the successful social functioning of the individual - social-psychological, social-legal and social-integrative are determined. The necessity of diagnostics of students' discomfort and psycho-emotional climate of the classes is emphasized. On the basis of diagnostic results, it is proposed to create appropriate social conditions for a particular student so that he can demonstrate, show himself on the best side, demonstrate the strengths of his personality, which will lead to a qualitatively new social situation of personality development, gradually change his self-esteem, the attitude of peers to him and self-attitude. The basic principles of social rehabilitation in the system of social-pedagogical activity are determined.

Key words: *Social rehabilitation, rehabilitation environment, didactics, disadaptation, renewal of harmony.*

Сайко Наталія Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава, Україна). E-mail: natsayko@gmail.com

Saiko Nataliia Oleksandrivna – EdD, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Special Education and Social Work of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava, Ukraine). E-mail: natsayko@gmail.com